

Türkiye’de Hemşirelik Doktora Programında Kuram ve Modele Dayalı Yürütülen Tezlerin İncelenmesi

Belçim EDE * Nurcan UYSAL **

* Öğr. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, ORCID ID: 0000-0001-8701-658X

** Doç. Dr., Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-1325-9826

ÖZET

Hemşirelik mesleğinin fonksiyonlarının daha sistematik bir yaklaşım kazanarak hemşirelik araştırmalarında bilimselliğini yansıtabilmesi için kuram ve model kullanımı önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de hemşirelik alanında yapılan doktora tezlerinde kullanılan kuram ve modellerin incelenmesidir. Tanımlayıcı olarak planlanan bu çalışmada, tezlere Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranarak ulaşılmıştır. Türkiye’de 1977-2020 yılları arasında hemşirelik alanında yapılmış ve Ulusal Tez Merkezine kayıtlı toplam 1819 doktora tezi bulunmakta ve bunların 1648’i erişime açık durumdadır. Erişime açık olan tezler “kuram, model” anahtar kelimeleri ile tarandığında bulunan 1444 tezde kuram ve model kullanılmadığı belirlenmiş, geriye kalan 204 tez araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilme kriterlerine uyan 204 tez, kullanılan kuram ve model, yılı, tezin yapıldığı hemşirelik anabilim dalı ve araştırma türü yönünden sayı ve yüzdeler olarak değerlendirilmiştir. Ülkemizde kuram ve model kullanılarak hazırlanan ilk tez 1993 yılında yayımlanmış ve bu doktora tezinde Orem Öz Bakım Modeli’nin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan kuram ve modeller incelendiğinde ise en sık Roy Adaptasyon Modeli (%10.8), Pender Sağlığı Geliştirme Modeli (%10.3) ve Sağlık İnanç Modeli’nin (%8.8) kullanıldığı saptanmıştır. Hemşirelik doktora tezlerinde kuram ve model kullanımının istendik düzeyde olmadığı belirlenmiş olup bunun artırılması hemşirelik biliminin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda kuram ve modele dayalı hemşirelik lisansüstü tezlerin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, doktora tezi, kuram, model.

Investigation of Nursing Theses Doctoral Program Execution Based on Theory and Models in Turkey

ABSTRACT

The use of theory and model is important for the functions of the nursing profession to gain a more systematic approach and reflect their scientific development in nursing research. The purpose of this research is to determine the theories and models used in doctoral dissertations in the field of nursing in Turkey. In this descriptive study, theses were reached by scanning the database of the Higher Education Council National Thesis Center. There are a total of 1819 doctoral theses made in the field of nursing between 1977 and 2020 in Turkey and registered at the National Thesis Center, 1648 of which are open to access. When the theses that are open to access were scanned with the keywords "theory, model", it was determined that theory and model were not used in 1444 theses, and the remaining 204 theses were included in the study. 204 theses that meet the inclusion criteria were evaluated in terms of number and percentage in terms of the theory and model used, the year, the department of nursing where the thesis was made, and the research type. The first thesis prepared using theory and model in our country was published in 1993 and it was determined that Orem Self Care Model was used in this doctoral thesis. When the theories and models used were examined, it was found that Roy Adaptation Model (10.8%), Pender Health Development Model (10.3%) and Health Belief Model (8.8%) were used most frequently. It has been determined that the use of theory and model in nursing doctoral dissertations is not at the desired level and increasing this is very important for the development of nursing science. In this direction, it is recommended to support and disseminate the theory and model-based nursing postgraduate theses.

Key words: Nursing, doctoral dissertation, theory, model.

Sorumlu yazar: k.ede@medipol.edu.tr

Geliş tarihi: 18.03.2021

Kabul tarihi: 24.05.2021

Atıf için: Ede, B., & Uysal, N. (2021). Türkiye’de hemşirelik doktora programında teori/kuram ve modele dayalı yürütülen tezlerin incelenmesi. *KAEÜ Sađl. Bil. Derg.* 2021, 1(2), 91-98.

GİRİŞ

Dünya’da hemşirelikte doktora eğitimi ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde 1933 yılında başlamış ve 1950’ye kadar eğitim ve yönetimde fonksiyonel rollerde uzmanlaşmaya odaklanmıştır. Doktora eğitiminin odağı 1960’lardan sonra hemşirelikle ilgili disiplinlere kaymış ve araştırma ağırlıklı felsefi (PhD) doktora programları önem kazanmıştır. Günümüzde hemşirelikte iki tip doktora programı yürütülmektedir. Birincisi kuram ve araştırma odaklı doktora PhD (Doctor of Philosophy), ikincisi ise uygulama odaklı doktora olan DNP’dir (Doctor of Nursing Practice). Hemşirelik felsefe doktorası, mezunlarını araştırmacı olmak üzere yetiştirir, bu doktora programında özgün araştırmaların yapılması önemlidir ve felsefe temellidir (Arslan, Çıtak & Potuk, 2004). Ülkemizde hemşirelikte doktora programı ilk kez 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi tarafından açılmış ve doktora eğitim programı olarak “Kuzey Amerika” modeli benimsenmiştir. Türkiye’de hemşirelik doktora programlarının PhD düzeyinde niteliğinin geliştirilmesi, evrensel üniversitelerle rekabet edebilmesi ve hemşirelik mesleğine katkı sağlaması için çalışmalar devam etmektedir.

Doktora programları toplumsal, ekonomik gereksinimlerin belirlenmesi ve yenilikçi düşüncelerin, yeni teknolojilerle harekete geçirilmesinde büyük bir işlev görmektedir. Bu nedenle doktora programlarının birincil hedefi; mesleğin bilimsel veri tabanına katkıda bulunacak araştırmalar yapmak için gerekli olan becerilere sahip, araştırma yapmaya yönelmiş ve ileri uygulamaları hayata geçirebilecek bilim insanları yetiştirmektir. Diğer bir hedefi ise üniversitelerde ve klinik alanlarda bilgi ve beceri düzeyi yüksek mezunlar ile bugünün liderlik pozisyonlarını üstlenebilecek hemşireler yetiştirmektir (Meleis, 2007; Spear, 2007; Tel&Sabancıoğulları,2014).

Doktora öğrencisi, bilimsel bilgi gelişimine orijinal araştırmalar yaparak katkı verirken araştırma sürecinin inceliklerini öğrenir, alanında uzmanlarla birlikte çalışarak bilimsel bilgisini geliştirir ve deneyim kazanır. Hemşirelik biliminin gelişmesine katkı sağlayabilmesi için yapılan orijinal araştırmaların, sonuçlarının uygulama alanında kullanılması oldukça önemlidir (Shores, 1986; Tel & Sabancıoğulları, 2014; Yavuz, 2004). Yapılan tezlerden elde edilen bilgilerin ve becerilerin uygulamaya dönüştürülmesinde, doktora mezunları önemli bir sorumluluk üstlenmektedir. Hemşireliğin bilgi bütünlüğünü oluşturan en önemli bileşenlerin; hemşirelik tezleri, hemşirelik araştırmaları, hemşirelik süreci, hemşirelik sınıflama sistemleri ve araştırmalarda kullanılan hemşirelik kuram ve modellerinin olduğu belirtilmektedir. Hemşirelik bilimi ancak bu bileşenlerin uygulama alanlarına aktarılmasıyla birlikte ilerleyecek ve gelişim gösterecektir (Biol, 2005; Kaya 2008).

Kuramlar ve modeller, problemin kavramsallaştırılmasına ve araştırılabilir soruları ortaya koymakta rehberlik ederken (Fawcett, 2012; Houser, 2008; İnan, Üstün & Bademli, 2013) eleştirel düşünme becerisi doğrultusunda karar vermeyi sağlayan ve hemşirelik sürecine ışık tutan rehberler olduğu bilinmektedir. Ayrıca model ve kuramlar, mesleğe ait araştırmalara, meslek eğitime ve mesleğe ilişkin uygulamalara rehber olarak mesleki otonominin gelişiminde büyük bir rol üstlenmektedirler (Macnee & McCabe,2008; Polit & Beck 2004). Hemşirelik eğitiminde, araştırma ve bakımda kuram ve modellerin kullanımının giderek arttığı ancak istendik seviyede olmadığı belirtilmektedir (Fawcett, 2012). Türkiye’de bu durumun nedenleri arasında; hemşirelik eğitiminde teori ve model kullanımına yeterince yer verilmemesi, teori ve modellerin anlaşılmasının güç ve karmaşık yapıya sahip olması olabilir (Özkaraman, Özer & Alpaslan,2012; Göçmen Baykara ve ark., 2019). Hemşirelik uygulamalarında kuram ve model kullanımının çoğunlukla lisansüstü tez çalışmalarında özellikle doktora tezlerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Göçmen Baykara ve ark., 2019, Zuhur & Özpancar, 2017). Doktora öğrencisi, tez çalışmasında hemşirelik kuram ve modelleri hakkında bilgi sahibi olurken kendi hemşirelik felsefesini geliştirebilir, geliştirdiği bu felsefe doğrultusunda yaptığı çalışmalar ile hemşireliğin gelişimine katkı sağlayabilir (Şahin, Buldak, Kaya, Güvenç & İyigün, 2020). Bu nedenle profesyonel olarak hemşirelik mesleğinin ve eğitiminin gelişebilmesi için lisans ve lisansüstü eğitimin kuram temelli olması meslek üyelerinin kuramları anlaması içselleştirmesi, doktora eğitiminde kuramların araştırma yoluyla denenmesi önemlidir. Bu yolla, hemşirelik mesleğinin bilimsel temelleri daha da güçlü hale gelecektir (Biol, 2005; Kaya 2008). Bu bilgi temelinden yola çıkılarak planlanan bu çalışmanın amacı; hemşirelik doktora tezlerinde kuram ve model kullanım durumunu ve tezlerde hangi kuram ve modellerin nasıl kullanıldığını incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Ulusal Tez Merkezi arşivinde kayıtlı olan tüm doktora tezleri çalışmanın evrenini oluşturmuş ve 1977-2020 yılları arasında kayıtlı 1819 doktora tezine ulaşılmıştır. Tam metin olarak ulaşılamayan 171 doktora tezi araştırma dışı bırakılmıştır. Ulaşılabilir olan 1648 doktora tezi Türkçe “hemşirelik, kuram, model” ve İngilizce “nursing, theory, model” anahtar kelimeleri kullanılarak yeniden tarandığında 215 doktora tezine ulaşılmış ancak bu tezlerden 11’inin içeriğinde kuram ya da model kullanılmadığı belirlendiğinden çalışmanın örneklemini toplam 204 doktora tezi oluşturmuştur. Tezlerin seçimine ilişkin diyagram Şekil 1’de gösterilmiştir.

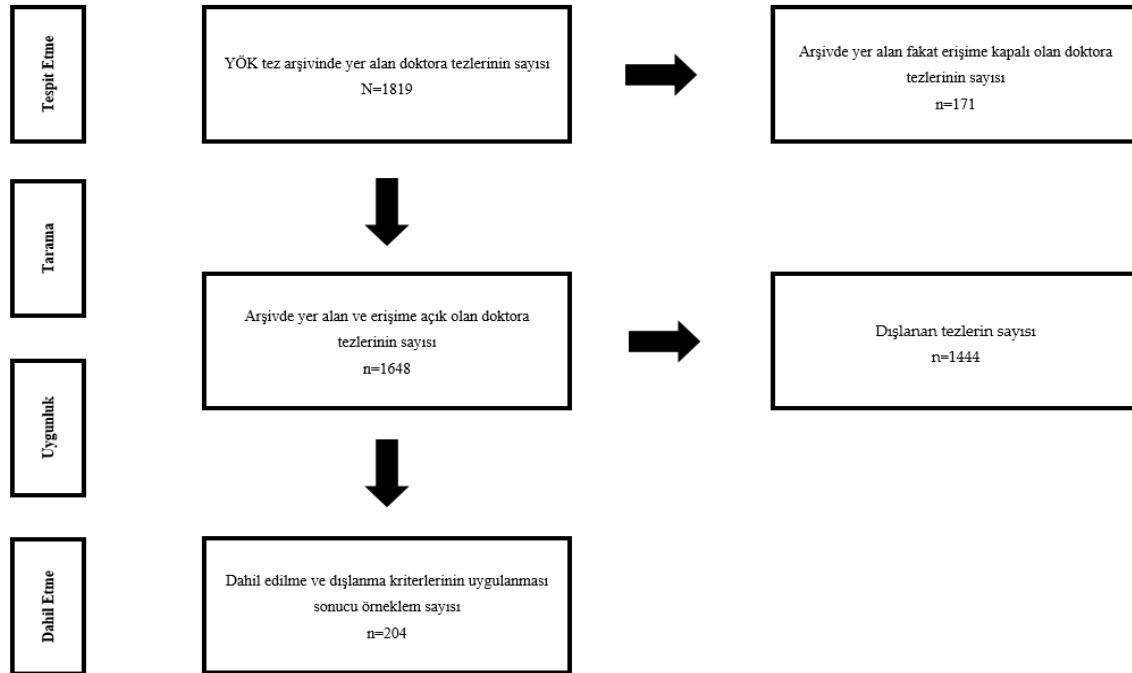
Ulaşılan doktora tezleri, Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan gelişmiş arama kısmında bulunan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen, altı sorudan oluşan veri toplama formuna göre gruplandırılmıştır. Veri toplama formunda tezin yılı, tezin yapıldığı alan, erişim durumu, araştırmanın tipi, kullanılan kuram ve modelin adı yer almıştır.

Veriler, bilgisayar ortamında sayı ve yüzde istatistikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tüm tezler için YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Giriş Formu kullanılarak yazarların tezlerinin bu araştırma için kullanılmasına ilişkin onayları alınmıştır.

Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri;

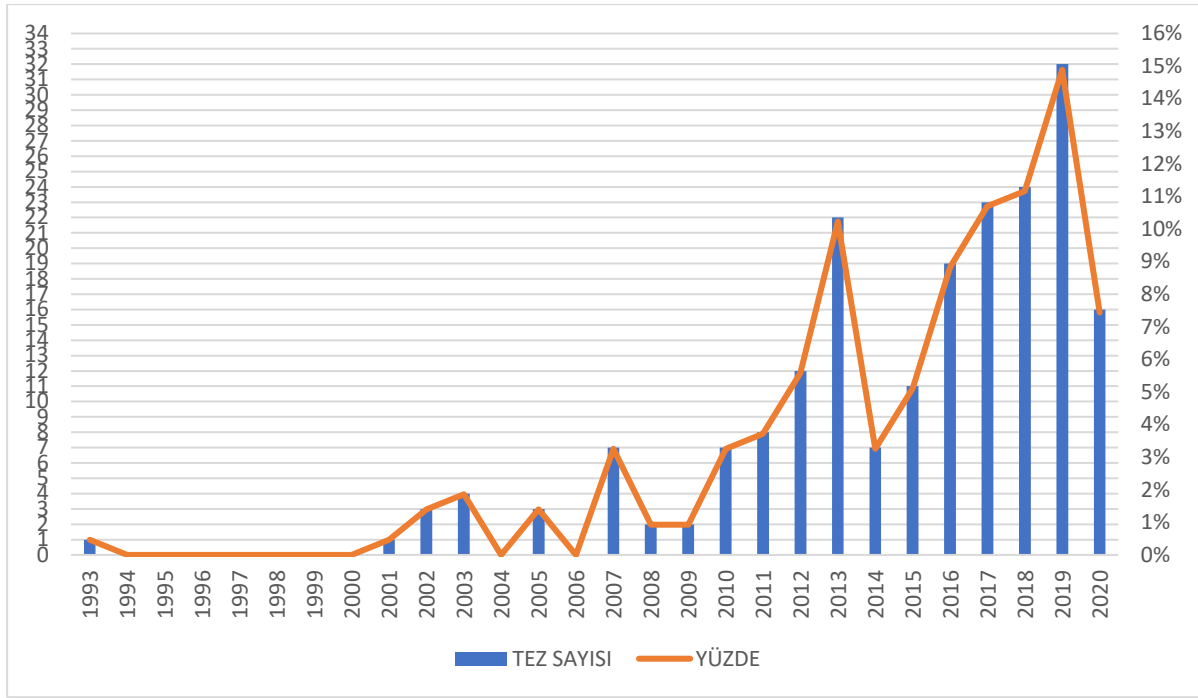
- Erişime açık olması,
- Tam metne ulaşılması,
- Hemşirelik alanında yapılmış olmasıdır.

Şekil 1. Araştırma kapsamına alınan tezlerin seçimine ilişkin diyagram

BULGULAR

Araştırmada 1977-2020 yılları arasında yapılmış kuram ve model kullanılan 204 (%11.2) doktora tezi incelenmiştir (Şekil 1). Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde; ülkemizde ilk kez 1993 yılında bir doktora tezinde kuram ve model kullanıldığı belirlenmiştir. Bu tarihten sonra 2001 yılına kadar doktora tezlerinde kuram ve model kullanılmadığı saptanmıştır. İncelenen toplam 204 tezin yıllara göre dağılımları incelendiğinde; %14.2’sinin 2001-2010 yılları arasında, %29.5’inin 2011-2015 yılları arasında, %55.8’inin 2016-2020 yılları arasında yapıldığı belirlenmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Doktora Tezlerinde Kuram ve Model Kullanımının Yıllara Göre Dağılımı (1993-2020)

Kuram ve modele dayalı doktora tezlerinin anabilim dallarına göre dağılımları incelendiğinde; %27.9'unun hemşirelik anabilim dalı, %22.6'sının halk sağlığı hemşireliği anabilim dalı, %15.1'inin kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği anabilim dalı ve %9.8'inin iç hastalıkları hemşireliği anabilim dalında yer aldığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kuram ve Modele Dayalı Doktora Tezlerinin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı (n=204)

	n	%
Hemşirelik Anabilim Dalı*	57	27.9
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı	46	22.6
Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	31	15.1
İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	20	9.8
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	15	7.4
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	13	6.4
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	13	6.4
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı	8	3.9
Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı	1	0.5

*Hemşirelik anabilim dalında herhangi bir branş ayrımı yapılmaksızın doktora eğitimi verilmektedir

Analiz edilen tezlerin %51.9'unda hemşirelik kuram ve modellerinin kullanıldığı, %48.1'inde ise hemşirelik dışı kuram ve modellerin kullanıldığı saptanmıştır. Hemşirelik kuram ve modellerinin kullanıldığı tezlerin %10.8'inde Roy Adaptasyon Modeli, %10.3'ünde Pender'in Sağlığı Geliştirme Modeli ve %8.8'inde Sağlık İnanç Modeli, %7.4'ünde Watson İnsan Bakım Kuramı, %6.9'unda Orem Öz bakım Eksikliği Kuramı kullanıldığı belirlenmiştir. Hemşirelik dışı kullanılan kuram ve modeller ise nedensel yüklem kuramı, L.E.A.R.N.S, tidal, transteoretik, teorilerüstü, basitleştirilmiş sakinleştirme, gross duygu düzenleme, bilişsel gelişim, sağlık davranış etkileşim modelleri olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Doktora Tezlerinde Kullanılan Kuram ve Modeller (n=204)

	n	%
Hemşirelik dışı kuram ve modeller	98	48.1
Roy Adaptasyon Modeli	22	10.8
Penderin Sağlığı Geliştirme Modeli	21	10.3
Sağlık İnanç Modeli	18	8.8
Watson İnsan Bakım Kuramı	15	7.4
Orem Öz bakım Eksikliği Kuramı	14	6.9
Neuman Sistemler Modeli	8	3.9
Roper Logan Tierney Yaşam Modeli	4	1.9
Kolcaba Konfor Kuramı	4	1.9

Doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde, %46.1'inin randomize kontrollü deneysel, %43.1'inin yarı deneysel ve %8.4'ünün tanımlayıcı, %1.9'unun metodolojik yöntemi kullandığı belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Doktora Tezlerinde Kullanılan Araştırma Yöntemlerinin Özellikleri (n=204)

	n	%
Randomize kontrollü deneysel	94	46.1
Yarı deneysel	89	43.6
Tanımlayıcı	17	8.4
Metodolojik	4	1.9
Toplam	204	100

TARTIŞMA

Bu çalışmada 1977-2020 yılları arasında YÖK veri tabanında yer alan, hemşirelik kuram ve model kullanılarak yapılan doktora tez çalışmaları incelenmiştir. Çalışma sonuçlarımıza göre, doktora tezlerinde kuram ve model kullanımının son 5 yılda artış gösterdiği belirlenmekle birlikte halen istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür. Türen ve arkadaşları, 2009-2019 yılları arasında yapılmış hemşirelikte kuram ve modele dayalı lisansüstü tezlerini inceledikleri çalışmada, 2018 yılından itibaren bir artış görülmekle birlikte tezlerde kuram ve model kullanımının düşük düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir (Türen, Atakoğlu, Kıvanç Madenoğlu & Gül, 2020). Yapılan başka bir çalışmada, 2000-2011 yılları arasında yapılan 348 doktora tezinin yalnızca %7.7'sinin kuram ve modele dayandırıldığı belirlenmiştir (Ekim, Manav & Ocakçı, 2012). Literatürde hemşirelik kuram ve modellerinin en fazla doktora tezlerinde kullanıldığı ancak bunun yeterli düzeyde olmadığı belirtilmektedir (Türen ve ark., 2020; Zuhur & Özpancar, 2017, İnan ve ark., 2013) Hemşirelik tezlerinde kuram ve model kullanımının sınırlı olmasının nedenleri arasında; kuram ve modellerinin karmaşık yapıda ve soyut kavramlar olması, modellerle çalışmanın güç olduğuna inanılması ve yeterince anlaşılabilmesi yer almaktadır (Koç ve ark., 2014; Göçmen Baykara ve ark., 2019).

Çalışmamızda, kuram ve modellerin Hemşirelik Anabilim Dalı adı altında yapılan tezlerde daha fazla kullanıldığı, bunu sırasıyla Halk Sağlığı Hemşireliği, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ve İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı'nın takip ettiği belirlenmiştir. Türen ve arkadaşlarının (2020) lisansüstü tez çalışmalarını inceledikleri çalışmada, Halk Sağlığı Hemşireliği, Dahili Hastalıklar Hemşireliği ve Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği alanında yapılan doktora tezlerinde kuram ve model kullanımının ilk sıralarda yer aldığı saptanmıştır. Anabilim dalları arasındaki farklılığın, üniversitelerin sağlık bilimleri enstitüsü bünyesinde Hemşirelik Anabilim Dalı adı altında doktora

programının olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Burada üzerinde durulması gereken konu, anabilim dallarına göre tezlerde kuram ve modellerin kullanımındaki farklılık değil, tüm doktora tez çalışmalarında kavram ve model kullanımının gerekli olduğudur.

İncelenen doktora tezlerinin yarıya yakınında hemşirelik dışı, yarıdan biraz daha fazlasında hemşirelik kuram ve modellerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Tezlerde sırasıyla Roy Adaptasyon Modeli, Pender'in Sağlığı Geliştirme Modeli, Sağlık İnanç Modeli, Watson İnsan Bakım Kuramı ve Orem'in Öz Bakım Eksikliği Kuramı'nın sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Spear (2007), 2000-2004 yılları arasında yapılan doktora tezlerini incelediği çalışmasında, tezlerin %27'sinde hemşirelik kuram ve modellerinin kullanıldığını, %17.9'unda hem hemşirelik hem de hemşirelik dışı kuram ve modellerin kullanıldığını belirlemiştir. Aynı çalışmada, doktora tezlerinde en fazla Parse'nin İnsan Olma Kuramı ve Orem'in Öz bakım Eksikliği Kuramı'nın kullanıldığı saptanmıştır. İnan, ve ark.'nın (2013) çalışmasında, doktora tezlerinde hem hemşirelik dışı hem de hemşirelikle ilgili kuram ve modellerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ekim ve ark.'nın (2012) çalışmasında, Roy Adaptasyon Modeli ve Orem'in Özbakım Eksikliği Kuramı, Türen ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, Sağlık İnanç Modeli ve Roy Adaptasyon Modeli'nin doktora tezlerinde sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin incelendiği başka bir çalışmada çoğunlukla Roy Adaptasyon Modeli, Sağlığı Geliştirme Modeli, Sağlık İnanç Modeli ve Watson Bakım Modeli'nin kullanıldığı belirlenmiştir (Şahin ve ark., 2020). Doktora tezlerinde farklı kuram ve modellerin kullanılması beklenen bir durumdur çünkü her tezin konusu ve amacı farklı olup tezin amacına hizmet eden, hemşirelik bilimine katkı sağlayacak kuram ya da modelin kullanılması ve test edilmesi önemlidir. Ayrıca diğer disiplinlere ait kuram ve modellerin hemşirelik araştırmalarında kullanımı tartışmalı bir konu olmakla birlikte, bu kuramların hemşirelik uygulamalarına uygun hale getirilerek kullanılabilceği belirtilmektedir (McEven & Wills, 2000; McKenna, 2005).

Çalışmamızda, doktora tezlerinin çoğunluğunda randomize kontrollü deneysel yöntemin kullanıldığı belirlenmiştir. Türen ve arkadaşları (2020) inceledikleri doktora tezlerinin çoğunluğunda randomize kontrollü deneysel yöntemin kullanıldığı saptanmıştır. Zuhur ve Özpancar'ın (2017) kronik hastalık yönetiminde model kullanımını incelediği çalışmasında yer alan doktora tezlerinin çoğunluğunun deneysel olarak yapıldığını belirlemiştir. Literatürde yer alan diğer çalışmalarda, doktora tezlerinin çoğunluğunun yarı deneysel yöntemle yapıldığı, deneysel yöntem kullanılan tez sayısının daha az olduğu ifade edilmiştir (Ekim, Manav, Ocağcı, 2012; Şahin ve ark., 2020). Doktora programlarının yapısı ve amacı gereği deneysel tasarımların doktora tezlerinde kullanılması beklendiği bir durumdur ve çalışma sonuçları bu beklentiyi açıklar özelliğindedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucuna göre, doktora tezlerinde kuram ve model kullanımını sınırlı olmakla birlikte son yıllarda önemli artış gösterdiği, tezlerde hem hemşirelik hem de hemşirelik dışı kuram ve model kullanımının olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, ülkemizde hemşirelik doktora tezlerinde kuram ya da model kullanımının istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Hemşirelik doktora eğitiminde, hemşireliğin bilimsel bilgi birikimini arttırmak ve sorunlara bilimsel çözüm üretme amacı bulunmaktadır. Bu nedenle doktora tez çalışmalarında, kuram ve model temelli araştırmalara ağırlıklı verilmesi, bilimsel bilginin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, hemşirelik lisansüstü eğitimde öğrencilere kuram ve modellerle ilgili derslerin her ders döneminde verilmesi, hemşirelikte uygulamalarında ve araştırmalarda kuram ve model kullanımının öneminin öğrencilere kavratılması, problemler üzerinden kuram ve modellerin tartışılarak somutlaştırılması, kuram ve modele dayalı hemşirelik lisansüstü tezlerin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmaya dahil etme kriterlerini karşılayan bazı tezlerin, araştırmanın verilerinin toplandığı sırada erişime açık olmadığı için, araştırmaya dahil edilmemiş olması, araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

YAZAR KATKI ORANI

Fikir- BE,NU, Tasarım- BE,NU, Kaynaklar, Malzemeler- BE,NU, Veri Toplanması- BE,NU, Verilerin analizi- BE,NU, Literatür Taraması- BE,NU, Yazıyı Yazan- BE, Eleştirel İnceleme- NU.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Arslan, H., Çıtak, N., & Potuk, C.D. (2004). Dünyada hemşirelik doktora programlarına genel bakış. İstanbul Üniversitesi F.N.H.Y.O. Dergisi, 53(13), 22-23.
- Arslan, F., Uzun, Ş., & Oflaz, F. (2010). Türkiye'de hemşirelikte doktora tez çalışmalarının özellikleri, yaşanan güçlükler ve tezlerin kullanımı. Türkiye Klinikleri J Nurs., 2(2), 110-22.
- Biol, L. (2005). Hemşirelikle ilgili kuramlar. L. Biol (Ed.), Hemşirelik Süreci. 7. Baskı. İzmir: Etki Matb. Yayıncılık Ltd. Şti., 51-102.
- Bond, A.E., Eshah, N.F., & Bani-Khaled, et al. (2010). Who uses nursing theory? An univariate descriptive analysis of five years' research articles. Scandinavian Journal of Caring, 25(2), 404-9. doi: 10.1111/j.1471-6712.2010.00835.x.
- Ekim, A., Manav, G., & Ocakçı, A.F. (2012). Ülkemizde kuram temelli hemşirelik araştırmaları: Bir gözden geçirme. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 5(4), 157-161.
- Fawcett, J. (eds). (2012). Contemporary Nursing Knowledge Analysis and Evolution of Nursing Models and Theories. Philadelphia, FA Davis Company, 27.
- Fawcett, J. (2013). Thoughts about conceptual models and measurement validity. Nursing Science Quarterly, 26(2), 189-91. doi:10.1177/0894318413477143.
- Göçmen Baykara, Z., Çalışkan, N., Öztürk, D., & Karadağ, A. (2019). Hemşirelikte teori ve model kullanımı: nitel bir çalışma. Çukurova Med J., 44, 281-289
- Houser, J. (eds). (2008). The importance of research as evidence in nursing. In nursing research: Reading, using and creating evidence. Sudbury, Jones and Bartlett Publisher, 3-8.
- İnan, F., Üstün, B., & Bademli, K. (2013). Türkiye'de kuram/modele dayalı hemşirelik araştırmalarının incelemesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 16(2), 132-139.
- Kaya, N. (2008). Yaşam modeli. Babadağ K, Aştı T. Eds. Hemşirelik esasları uygulama rehberi. İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık Ltd. Şti., 1-7.
- Kaya, H., Atar N.Y., & Eskimez Z. (2012). Hemşirelik model ve kuramları. İçinde: Atabek AT, Karadağ A, ed. Hemşirelik esasları: Hemşirelik bilimi ve sanatı. 1. Basım. İstanbul: Akademi basın ve yayıncılık
- Kim, M.J., McKenna, H.P., & Ketefian, S. (2006). Global quality criteria, standards, and indicators for doctoral programs in nursing; literature review and guideline development. International Journal of Nursing Studies, 43, 477-489
- Koç, Z., Keskin Kızıltepe, S., Çınarlı, T., & Şener, A. (2014). Hemşirelik uygulamalarında, araştırmalarında, yönetiminde ve eğitiminde kuramların kullanımı. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 14(1), 62-72
- Macnee, C.L., & McCabe, S. (eds.) (2008). Understanding nursing research. In Evidence-based nursing: Using research in practice. Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins, 5-22.
- Meleis, A.I. (eds). (2007). Theory: Metaphors, symbols, definitions. In theoretical nursing: Development & Progress. Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins, 45-48
- McEven, M., & Wills, E.M. (2000). Theoretical basis for nursing. Application of theory in nursing practice. (2th ed.), Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins; 24-49.
- McKenna, H. (2005). Theory and research: The relationship. Nursing theories and models. New York, Taylor & Francis Group, 190-221.
- Özkaraman, A., Özer, S., & Alpaslan, G.B. (2012). Romatoid artritli bir vakanın hemşirelik bakımında roy adaptasyon modelinin kullanımı. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1, 138-52.

- Polit, D.F., & Beck, C.T. (eds). (2004). Foundations of nursing research, Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins, 3-8.
- Shores, L.S. (1986). Opening a doctoral program in nursing: factors to consider. *Nursing Outlook*, 34(6), 286-288.
- Smith, D.G., & Delmore, B. (2007). Three key components to successfully completing a nursing doctoral program. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 38(2), 76-82.
- Spear, H.J. (2007). Nursing theory and knowledge development: A descriptive review of doctoral dissertations, 2000-2004. *Advances in Nursing Science*, 30(1), 1-14.
- Tel, H., & Sabancıoğulları, S. (2014). Psikiyatri hemşireliği doktora tezlerinin özellikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi*, 7 (3), 178-185
- Türen S., Atakoğlu R., Kıvanç Madenoğlu, M., & Gül, A. (2020). hemşirelikte kuram ve modele dayalı lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (11), 202-216.
- Şahin, G., Buldak, C.İ., Kaya, V., Güvenç, G., & İyigün, E. (2020). Türkiye’de hemşirelikte model kullanılarak yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: sistematik derleme. *HEAD.*, 17(2), 170-9.
- Zuhur, Ş., & Özpancar, N. (2017). Türkiye’de kronik hastalık yönetiminde hemşirelik modellerinin kullanımı: Sistematik derleme. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 19(2), 57-54.
- Yavuz, M. (2004). Nursing doctoral education in Turkey. *Nurse Education Today*, 24(7), 553-559
- Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <http://tez.yok.gov.tr>. Erişim tarihi: 1 Aralık 2020.